

A Szegedi Egyetem pályázata



Székely István

„Édes anyanyelvünk”

A Világhírű Professzor ajkait éppen elhagyni készült az utolsó hang. Kerekre formált, szépzengésű hang, mely után még nem záródott össze az alsó és felső ajkak párnázott ajtaja. Az előadóterem légkörében már előrezgett az összeverődő tenyerek csattanása, de szemeiket még csak éppen felnyitották az érdeklődők. A következő másodpercben a Mester bezárta ajkait. A hallgatók táborra ünnepélyes és ütemes felállással tapsolta végig azt a pár percet, míg az Előadó távozott. Mindnyáján azzal a mély meggyőződéssel taposták egymást később a kijáratokhoz, hogy érdemes volt. Pedig, ha meg-

gondoljuk, hogy a Nagy Ember immáron tizenöt esztendeje a kapitalizmus malmára hajtja a vizet, amit prédikál, bámulatra érdemes, milyen tökéletes biztonsággal igazodik el nyelvünk legkifinomultabb fordulatai között is. Ezen gyermeki csodálkozásnak adtak kifejezést a vendéglátó egyetem előkelő személyiségei az előadást követő reprezentációs fogadás oldottabb beszélgetéseiben. Később a Legnagyobb Tudóst városnéző sétára kísérte személyes szívélyességgel vadonátú autóján a vendéglátó professzor. Miután minden szemrevalón végigvezette vendégét, érdeklődött, esetleg valami régi emlékhelyet őriz netán szívében a Város Szülötte, amelyet kívánna kegyelettel megtekinteni. Miután a Város Szülötte elővette bőrfedelű noteszt, s abban semmi ilyesmit nem talált felírva, megnyugodott lelkiismerettel tagadólag válaszolt. Észrevette viszont, valamiről mégis elfeledkezett. Megkérte vendéglátóját, mutatna neki egy-két butikot, ahol beszerezheti az odahaza megígért ajándékokat. Már számtalan kisebb-nagyobb csomagocskát pihent a hátsó ülés plüssszután, jelezvén, hányan is várják Hazánkba visszatértét, de Ő még kérlette kollégáját, hogy egy könyvesboltot is keresenek.

A mi városunkban ilyet nem nehéz találni, — az egyetemmel szemben is lehet. Ide lépett hát be Kedves Vendégével professzorunk. A Kedves Vevő előadta, — az udvarias eladó

Bojtos Attila

A Szűcs-család

Szűcs Tibor gimnazista és édesanyja röviddel a professzor vizit után érkezett a klinikára. Hivatalosan ugyan a beteglátogatások csak délután háromkor kezdődtek, de — tekintettel az apa, Szűcs Mihály igen rossz egészségi állapotára — a családtagok minden különösebb ceremónia nélkül bármikor felmehettek hozzá a mellkassebészeti osztályra. Szűcs Tibor a műtét óta most első ízben kereste fel apját: először mert messze laktak a várostól, s a közlekedés körülményes volt és lassú, másodsor pedig neki, és főleg édesanyjának annyi gondja-baja volt, ami visszatartotta a látogatástól; de harmadsorban az a megfontolás készítette őt és édesanyját a későbbi útra, és ez volt a leglényegesebb, hogy ne zavarják a beteget közvetlenül a műtét után, léven az említett beavatkozás csupán a múlt hét végén, és most szerdát írnak. Tehát Szűcs Tibor, az egyetlen gyermek és anyja megérkeztek a városba, s néhány perccel tizenkettő után, talán még rezgett is a harangok nyelve, felmentek a klinika lépcsőjén.

Első útjuk a professzorhoz vezetett: meg akarták tudni, hogyan sikerült a műtét, és egyáltalán mi is az apa és férj, Szűcs Mihály baja tulajdonképpen. Azt sejtették, hogy a kilátások nem a lekecségtetőbbek, hiszen a család fő és elmúlt évben közel harminc kilogrammot fogyott, szinte képtelen volt enni, s azt a keveset is, amit hosszasan erőlködés árán nagy fájdalmi ellenére sikerült lepréselnie a torkán, rövid idő múlva kihányta, de bíztak a műtétben, meg, isten tudja, talán a csodában is. Persze nem valamiféle misztikus, égi csodát reméltek, — ámbátor az anya vallásos volt, és fiát is annak szellemében nevelte, jóllehet kevés sikerrel, már ami a világszemléletet illeti, — hanem a mindennapok kis csodáinak egyikét, amit az érintettek is alig vesznek észre, legfeljebb örülnek neki és szerencsés fordulathat nevezik. Nos, ez a kis reményük is szertefoszlott a professzorral folytatott beszélgetés kapcsán.

Szűcs Mihályné neuraszténia volt. Apró zajokra összeresztent, olykor remegtek a kezei, s ha a férje jutott eszébe, (s vajon mi más is juthatott eszébe mostanában!), ha sovány testére s a rengeteg szenvedésre gondolt, amit az az elmúlt év során szenvedett, könnybe lábadt a szeme. Nem kiabált ő, nem veszekedett sohasem, csak néha-néha, ha már lábai nem bírták a szüntelen fennléte, leült az ágy szélére, abba hagyta az edénytörlést és érthetetlen szavakat motyogott.

Erthető volt tehát, anyja nyugodt viselkedését látva, a fiú meglepetése, amikor a professor közölte velük azt, amit már úgys sejtettek régóta, hogy Szűcs Mihályt a rák betegítette meg. Arcizma sem rezdült a hír hallatán, sőt néhány határozott hangú kérdés feltevésére is futotta belső energiájából. (Miből állt tulajdonképpen a műtét, van-e valami eredménye, s mire számíthatnak tulajdonképpen?) A professor, magas, magabiztos megjelenésű férfi, őszinte szavakkal változtatta a helyzetet: Szűcs gyomrának kétharmadát kivették, de a rák már rendkívül előrehaladott állapotban van. Attétet ugyan nem találtak, de a meglete valószínű. Ami pedig a prognózist illeti, lehet, hogy csak két hétig él a család fő, de elképzelhető, hogy fél évig is elhúzza.

Szűcs Tibor, aki többször szólni akart, de — mert a bizonyossággá vált gyanú megbénította a nyelvét, — nem tudott, most végre megkérdezte, vajon tisztában van-e apja a betegségével? Felelet közben a professor nem nézett rájuk, hanem valahova a távolba, a tetők fölé. „Mivel tudom, hogy Szűcs úr régebben egy röntgen-laborban dolgozott asszisztensként, úgy gondoltam, az lesz a legjobb, ha „sugárbetegség” diagnózissal adok neki vizsgálati jelentést. S habár ő tudja, hogy ezellen sincs gyógyszer, de még remélheti, hogy meggyógyul.” Szűcsék is úgy vélték, hogy ez volt a helyes megoldás, a járható út.

Miután a professor elköszönt tőlük, néhány bátorító szót mondva búcsúzóban, az anya és fia végigmentek a folyosón a megfelelő kórteremhez. Szűcs Mihály egy kétágyas szobában feküdt egyedül, társa ugyan hététtő rákban meghalt. Ott feküdt, az ablak felé fordulva, hogy — ha néha enyhülnek a fájdalmai, egy hideg késpenge forgása a gyomortáján, — kinézhesen az ablakpárkányon mocorgó galambokra. Ez jelentette a külvilággal, az egészségesek világával való minden kapcsolatát. Most azonban, ahogy hallotta az ajtó kinyílni, felemelte a fejét és a belépők irányába fordult. Reménye, mely minden nagybeteg ember közös fájtja, hacsak nincs végleges és megmásíthatatlan magányra kárhoztatva, nevezetesen a családja, szerettei viszontlátásának vágya fájdalmas, de boldog mosolyban oldódott arcára, meglátva az érkezőket. Nehézkesen megfordult, amennyire csak lerögzített bal keze engedte, hiszen táplálkozási képtelensége miatt folyamatos cseppinfúzióra kényszerült: ott függött az ágy melletti állványon a cukoroldatos palack, melyből a folyadék egy átlátszó műanyagcsőben az apa karjába szűrt tűhöz került. Szűcs Tibor számára mindez új volt, tiszteletet keltő és hátborzongatóan új, mert életének tizenhét évében alig-alig fordult meg kórházban vagy klinikán: kisgyermekkorában átesett ugyan egy mandulaműtéten, de arra már nem emlékezett rég, s mostanában, az apjánál tett korábbi látogatásai során sem látott még infúziós szerelést. Jöideig nem is tudott megszólalni, bémultan nézte a fehér lepedőn virító vércseppeket, apja karja alatt. Nem tudatosult benne az sem, hogy Szűcs Mihály megnyomta az éjjeliszekrényen levő gombot, s bekérte az ápolónőt. „Nővérke, — preselte ki a szavakat fogai közül, — legyen szíves, adjon egy kis morfint. Itt van a feleségem meg a fiam.” — és torz és büszke mosolya akkor sem tűnt el, amikor az ápolónő a húsába vágta a tűt.

Aztán Szűcsné leült az ágy szélére, megfogta férje kezét és simogatni kezdte.

tágramerdi szemébe vetve tekintetét —, hogy fiacskájának szándékszik vinni New Yorkba AZ EMBER TRAGÉDIAJA című művet. Ezután félórás értekezést tartott a dráma világirodalmi jelentőségéről. A még mindig udvarias eladó ezalatt készséggel leemelt egy illusztrált, bibliofil kiadású könyvet, megkérdezvén, hogy megfelel-e a Kedves Vevő óhajának. A Világhírű Magyar Tudós átszellemült áhitattal vette tenyerébe könyvkiadásunk ezen remekét. Ujabb magasröptű kinyilatkoztatás szikrai hullottak közénk, midőn Ő szóra nyitotta ajkait.

— Hm... , sajnos my little Paul dont understand Hungarian language.



— Hogy vagy, Anyukám? — kérdezte a férfi. — Nagyon hiányoztál már, tudod? Miért nem jöttetek korábban?

— Nem akartunk zavarni közvetlenül a műtét után. — mondta az asszony, s rámosolygott az urára. — De te, hogy vagy?

— Ő, hát én jól. Ne féljetek, meggyógyulok.

Szűcs Tibor gimnazista úgy érezte, mintha agyvelejének sejtjei eltávolodnának egymástól, s lassú, de fokozatosan gyorsuló mozgással forogni kezdenének egy titokzatos tengely körül. Nézte anyját, akinek nemcsak arca mosolygott, de — ird és mondd — a szeme is, meg apját, kinek beesett arca némiképp kivirult, szinte egészséges pirt vett magára pusztán azért, hogy szeretteivel elhitesse állapotának jobbra fordulását. A fiúnak zúgott a feje, s ha most az apa kérdéssel fordul hozzá, minden bizonnyal képtelen válaszolni.

— Nem beszélünk a professzorral — mondta az asszony. — Nem tudunk tulajdonképpen semmit. Hogy sikerült a műtét?

— Kivettek a gyomromból egy darabot. Nem baj, jó lesz nekem a maradék is, tette hozzá.

— Tudod már, hogy mi a bajod? — kérdezte Szűcsné, s hangjában annyi aggodalom, féltés és remény csengett, mintha nem tudta volna meg alig öt perce a valóságot.

— Ne félj, nem az, amittől féltünk. (Nem mondta ki a „rák” szót.) Sugárbetegség. A szövettani és laborvizsgálat egyaránt kimutatta.

— És ez súlyos?

— Elégé. De ne féljetek, meggyógyulok. Ebből is ki lehet gyógyulni. Azt hiszem, elég erős vagyok hozzá.

A továbbiakban a beszélgetés halk hangon, banális témák körül forgott: a beteg tudni akarta, mi van az otthoniakkal, rokonok és ismerősök után tudakozódott, mit csinálnak, hogyan élnek. Szóba került Bundás is, a kis fekete puli, Szűcs Mihály szeretett kis állata: hogy érzi magát, a folyosón kókad-e a hőségben, vagy inkább az udvaron ugrál, s vajon megőrizte-e játékosságát, mely annyira jellemző rá, mint tesszem azt, elefántra az ormánya, s az asszony nem merete megmondani, hogy a szomszéd ház előtt egy teherautó elütötte. Efféle témák kerültek tehát szóba, s a fiú magára maradt gondolataival. Bár nem egészen találó gondolatokról beszélni, mert Szűcs Tibor az ágy szélén ülve csak egy szót igyekezett zúgó fejeből kipattintani, ami szüleinek gigászi színjátéka láttán ki akart törni onnan ellenállhatatlanul. De a megfelelő szót nem találta. „Oriási”, jutott eszébe, meg „hősies”, „káprázatos”, „hihetetlen”, „ez nem igaz, ilyen nincs”, de egyik sem tűnt megfelelőnek. És ekkor ráébredt, hogy apja kérdezi.

— Ne haragudj, fiam, még nem is kérdeztelek. Hogy megy a tanulás?

— Hogy tetszik lenni. Apuka?

— Hogy megy a tanulás, kisfiam?

— Megy.

— Ne feledkezz meg arról — fordult Szűcs Mihály a feleségéhez, — hogy ha ötöst visz haza, adjál neki két forintot. Én is mindig adtam neki régebben.

— Tudom. Apukám. Szoktam neki adni.

— De azért valami maradjon is a konyhapénzből!

— Annyi ötöse az egész osztálynak sincs együttvéve — mondta a fiú.

Az asszonynak eszébe jutott, hogy hozott virágot is, meg narancsot. Az utóbbi az éjjeliszekrényre tette. („megeszed, Apukám, ha egy kicsit jobban érzed magad”), aztán kiment, hogy vizet és vázát szerezzen az ápolónőtől a már kissé hervadt dália-nak. Szűcs Mihály meg a fiát nézte, és megfogta a kezét.

— Fiam, vigyázz anyádra.

Semmi más nem lett volna képes arra, hogy a fiú agyából elővarázsolja a megfelelő szót, melyet annyira keresett. Ez az egyszerű mondat, a maga mindent-magában-foglalásával, mindent kimondásával elfújta Tibor agyáról a ködöt, s nyelvére adta a legpontosabb szót. Nagyot nyelt, hogy palástolja valahogy állandultságát, egyszerűsmerint bátorságot is remélt meríteni ebből az egyszerű cselekedetből, hogy apja merjen nézni.

— Olvastam — mondta Szűcs Mihály, mintha semmi sem történt volna, — hogy jól megy a Fradinak mostanában. Örülök neki.

— Jól megy. Igen. Aranylábú gyerekek.

— Gondolod, hogy ismét megnyerik a bajnokságot? — kérdezte az apa.

Aztán bejött a felesége, akinek sikerült vázába tenni a dáliaikat. Így a fiú felkelhetett, odalépett az ablakhoz, s halkan kimondta a keresett szót: „lenyűgöző”. Né-hány galamb felrebbent a tetőre a párkányról, a házakra olvadt aranyként csorgott a nap, s a fiú döbrent dermedtsége önálló életre kelt a levegőben.

Körülbelül félórával ezután eltávoztak a klinikáról. Úgy mentek egymás mellett, mint két ismeretlen, egymáshoz nem tartozó ember, mindegyiket elfoglalták a maga gondolatai, és csak az utcai falatozónál szólalt meg Szűcsné, javasolva, hogy iganak talán valamit.

Szűcs Tibor sohasem tartozott az érzelmes emberek közé: hangoskodó volt otthon, gyakran veszekedett szülei vel okkal-ok nélkül, nem is beszélve a gimnáziumról: de most, ahogy ránézett málnaszörpöt ivó anyjára, kinek szemében váratlanul összefutott a könny, túlradó szeretetében szerette volna átölelni.